

Ο δάσκαλος Βαρνάβας Παπαναστασίου από το Παλαίκυθρο

Γεννήθηκε στις 20 Νοεμβρίου 1895, από γονείς, τον Παπαναστάσιο από το Παλαίκυθρο και την Παναγιώτα Αθανασίου, από το Νέο Χωρίο. Ήταν το πρωτότοκο παιδί με αδελφια το Νικόλαο, τη Χρυσταλλήνη, το Μιχάλη, τον Παπακώστα και τη Μαρίτσα.

Από μικρός ο Βαρνάβας έδειξε εξαιρετική αγάπη στα γράμματα. Παιδί τότε των 6 χρόνων φοίτησε στο δημοτικό σχολείο Βώνης, γιατί στο Παλαίκυθρο δεν λειτουργούσε σχολείο. Ο μικρός Βαρνάβας διένυε απόσταση τεσσάρων αγγλικών μιλίων, υπό δύσκολες περιστάσεις, χωματένιος δρόμος, δύσβατος, το χειμώνα, εν μέσω βροχής και ψύχους και ζέστης κατά την άνοιξη, και τούτο, για ένα σχολικό έτος, γιατί το επόμενο σχολικό έτος συστάθηκε δημοτικό σχολείο στο Παλαίκυθρο και φοίτησε τις υπόλοιπες του τάξεις.

Με την αποφοίτηση του από το δημοτικό, γράφτηκε στο Παγκύπριο Γυμνάσιο για τέσσερα χρόνια υπό δύσκολες περιστάσεις, μάστιζε τότε την Κύπρο μας οικονομική κρίση, χωρίς βιβλία, έμενε στους νοτάδες της Χρυσταλινιώτισσας αντί μικρού ενοικίου, πολλές φορές στερημένος

Χριστόδουλος Πέτσας

τροφής ικανοποιητικής. Μεγάλες οικονομίες έπρεπε να γίνουν για να εξοικονομηθεί το εισιτήριο που πλήρωναν οι γονείς των μαθητών ανάλογα με την οικονομική των δύναμη, για να μπορέσουν να συντηρηθούν τα ανώτερα εκπαιδευτήρια της πρωτεύουσας.

Ο Βαρνάβας πάλευε διαρκώς καθ' όλη τη διάρκεια της φοίτησης του, τέσσερα χρόνια στο Γυμνάσιο και τρία χρόνια στο Διδασκαλείο κατόρθωσε να αποκτήσει το πτυχίο δασκάλου το σχολικό έτος 1914-15, μεταξύ των αρίστων δασκάλων, και το επόμενο σχολικό έτος 1915-16 να διορισθεί στο Έξω Μετόχι με μισθό £26 ετησίως, μέσω της Σχολικής Επιτρο-

πής. Συνήθεια τότε των κατοίκων Έξω Μετοχίου, ήταν να στέλλουν στο σχολείο μόνο τα άρρενα παιδιά ενώ τα θήλεα περιόριζαν στο σπίτι να βοηθούν τη μητέρα στις διάφορες ασχολίες του σπιτιού.

Ο Βαρνάβας με συμβουλές και νουθεσίες έπεισε τους γονείς να στείλουν στο σχολείο και τις θυγατέρες των και τη χρονιά αυτή έστω και κάπως σε μεγάλη ηλικία συσσωρεύτηκε ένας μεγάλος αριθμός 85 μαθητών, το σχολείο λειτουργούσε μονοδιδάσκαλο και ο Βαρνάβας εργαζόταν υπερωρίες για να μπορέσει να καλύψει την ύλη του προγράμματος και τούτο για ένα χρόνο μόνο.

Το επόμενο σχολικό έτος 1916-17 διορίσθηκε στο Παλαιόκυθρο με τον ίδιο μισθό, £26 ετησίως και σ' αυτό δίδαξε τα περισσότερα χρόνια της όλης διδασκαλικής του σταδιοδρομίας. Τα σχολικά έτη 1917-20 £40 ετησίως.

Το σχολικό έτος 1920-21 ο Βαρνάβας εργάστηκε στο σχολείο Άνω Βροντούς εις το Νομό Σερρών άνευ απολαβών.

Είναι η εποχή της Πρωθυπουργίας του Ελευθερίου Βενιζέλου, που μπόρεσε να πείσει τις συμμαχικές δυνάμεις να παραχωρήσουν στην

Ελλάδα τη Σμύρνη, με την ενδοχώρα στη Μικρά Ασία, αν και είχαν προηγουμένως υποσχεθεί να τη δώσουν στην Ιταλία, που κατείχε τότε και τα Δωδεκάνησα και τούτο έγινε για να πείσουν την Ελλάδα να βγει στον πόλεμο εναντίον της Γερμανίας και Αυστροουγγαρίας. Ελληνικά στρατεύματα αποβιβάστηκαν στη Σμύρνη και προχώρησαν προς το Εσκή Σεχέρ και Αφιόν Καραχισάρχ. Σταμάτησαν έως εδώ, γιατί θεώρησαν επικίνδυνο να προχωρήσουν πιο πέρα.

Με τη γενική επιστράτευση που εξ ανάγκης επιβλήθηκε, πολλά σχολεία της Ελλάδας έκλεισαν τότε, και ο Ελευθέριος Βενιζέλος ζήτησε από την Κύπρο δασκάλους να μεταβούν εκεί και επανδρώσουν τα κλειστά σχολεία. Στη φωνή αυτή της πατρίδος ανταπεκρίθησαν 73 Κύπριοι δάσκαλοι ανάμεσά τους και ο Βαρνάβας Παπαναστασίου και ο Γεώργιος Παπαδόπουλος από τη Βώνη. Ούτοι ανεχώρησαν για την Ελλάδα με δυο ατμόπλοια της Ιταλικής Εταιρίας, Λούδ Τριστίνο. Αρκετοί δάσκαλοι ξεκίνησαν την πρώτη μέρα και οι υπόλοιποι την επομένη. Ο Βαρνάβας Παπαναστασίου ξεκίνησε την επομένη.

Οι Σέρρες είναι κατεστραμμένες, τις έκαψαν οι Βούλγαροι κατά την ανα-

χώρησή τους. Στις Σέρρες, λέει ο Βαρνάβας, παρουσιάστηκε στον επιθεωρητή της Περιφέρειάς που μας εκανόνισε δυο-δυο. Ο Βαρνάβας είχε διορισμό για το χωριό “Γενηκιοί Σερρών” “Να μην πάεις” μου λένε, “δεν είναι καλό, είναι συνοικισμός Καυκασίων”. Τον Αστραίο τον έστειλαν με το Γιάννη Παντελίδη κάτω στην πεδιάδα, εμένα με το Σέργη Παντελίδη μας έστειλαν στην Άνω Βροντού, γιατί οι κάτοικοι μάλλωσαν και έδιωξαν τον προηγούμενο δάσκαλο που εργαζόταν εκεί με τη σύζυγό του.

Την επομένη μας έστειλαν ζώα, μολάρια. Φορτώσαμε τις αποσκευές μας και ξεκινήσαμε για την Άνω Βροντού που βρίσκεται σε ύψος 1500 μέτρων και η κορυφή του όρους σε άλλο τόσο ύψος. Άμα πλησιάσαμε στο χωριό, σε μερικές γωνιές του δρόμου βλέπαμε χιόνια. Παραξενευτήκαμε 3 Νοεμβρίου και να χιονίζει, ενώ στην Κύπρο επικρατούσε καλοκαιριά.

Σημείωση: Το άνω είναι απόσπασμα από τα χειρόγραφα του “Αναμνήσεις από μια χρονιά δάσκαλος στην Ελλάδα”.

Ο Β. Παπαναστασίου εκεί που έχει συνεχή διορισμό στη γενέτειρά του το Παλαίκυθρο, υπείκων στο κάλεσμα της πατρίδος εγκαταλείπει τη θέση

του και σπεύδει να προσφέρει τις υπηρεσίες του αμισθί και υπό δύσκολες συνθήκες διαμονής και διδασκαλίας. Μια μικρή αίθουσα διαμονής δίπλα στο σχολικό κτίριο με μόνη επίπλωση ένα τραπέζι, μια τσιμινιά και δύο ξύλινες τάβλες, καρέκλες ανύπαρκτες. Προς τούτοις μεγάλος αριθμός μαθητών σε κάθε σύμπλεγμα τάξεων, αφού η κοινότητα ήταν πάνω από 4 χιλιάδες κατοίκους. Η δασκάλα κόρη του Μίτσιου, του κλητήρα του Δημαρχείου διδάσκει τις τάξεις Α+Β. Το σχολείο περιοριζόταν σε μόνο τις 4 τάξεις του δημοτικού. Οι Κύπριοι δάσκαλοι ένωσαν τις τέσσερις υπόλοιπες τάξεις σε δυο συμπλέγματα και ανέλαβαν έκαστος από ένα, δημιουργώντας έτσι και τις υπόλοιπες τάξεις Ε+ΣΤ.

Με την επάνοδο του Παπαναστασίου στην Κύπρο το σχολ. έτος 1921-22 συνέχισε τις υπηρεσίες του στο Παλαίκυθρο με μισθό £60 ετησίως, και με τον ίδιο μισθό και τις χρονιές 1922-1924 και τις χρονιές 1924-27 με μισθό £78 εξαιτίας το σχολείο έγινε διδιδάσκαλο.

Σ’ όλη τη διάρκεια της εξαετούς υπηρεσίας του στο Παλαίκυθρο ο Βαρνάβας εργαζόταν σκληρά για να καλύψει την ύλη του προγράμματος και ν’

αναδειξει μαθητές άριστους ιδίως τους προικισμένους που διαρκώς προέτρεπε τους γονείς να τους στέλνουν στο Γυμνάσιο.

Το 1924 με ενέργειες του Παπαναστασίου ιδρύθηκε στο Παλαιόκυθρο η Σ.Π.Ε η οποία δανειζόταν χρήματα από τη Γεωργική Τράπεζα με αλληλεγγύους υποθήκες. Ο ίδιος τότε εκτελούσε καθήκοντα γραμματέως αμισθί και διέθετε ένα δωμάτιο της κατοικίας του για γραφείο της ΣΠΕ άνευ πληρωμής.

Δυστυχώς όμως με τη μετάθεση του Βαρνάβα στο Πρασιό Μεσαορίας το σχολικό έτος 1927-28 η Σ.Π.Ε. Παλαιόκυθρου ατόνησε και στο τέλος καταργήθηκε. Στο Πρασιό ο Βαρνάβας εργάστηκε δυο σχολ. έτη 1927-29 το σχολείο ήταν διδιδάσκαλο και ο μισθός του ήταν £78 ετησίως. Και εδώ ο Παπαναστασίου κατέβαλε προσπάθειες για ίδρυση Σ.Π.Ε. Σε ομιλία του στο Σύλλογο ανέπτυξε τα πλεονεκτήματα των Συνεργατικών Ιδρυμάτων και την απαλλαγή των γεωργών από την τοκογλυφία. Δυστυχώς οι προσπάθειες του προσέκρουσαν στα συμφέροντα μερικών προυχόντων και απέβησαν άκαρπες.

Ο Β. Παπαναστασίου το σχολ. έτος 1929-30 διορίστηκε στην Άχνα όπου

το σχολείο λειτουργούσε διδιδάσκαλο με ετήσιο μισθό £89.

Το σχολ. έτος 1930-31 ο Βαρνάβας διορίστηκε στο Μαραθόβουνο όπου το σχολείο λειτουργούσε διδιδάσκαλο με μισθό £89 ετησίως. Το σχολείο συνεχώς ανεβαθμιζετο, το σχολ. έτος 1931-32 το σχολείο έγινε τριδιδάσκαλο και ο Βαρνάβας έπαιρνε μισθό £94 ετησίως. Το σχολ. έτος 1932-33 το σχολείο έγινε τετραδιδάσκαλο και ο Βαρνάβας έπαιρνε £100 ετησίως. Το σχολ. έτος 1933-34 με ετήσιο μισθό £103. Το σχολ. έτος 1934-35 ο Βαρνάβας έπαιρνε μισθό £103 ετησίως. Το σχολ. έτος 1935-36 ο Βαρνάβας έπαιρνε μισθό £103 ετησίως.

Μαραθόβουνος

16, Ιουνίου, 1934

Έντιμον Διευθυντήν Παιδείας,

Λευκωσίαν

Εντιμότητε,

Ο βαθυσεβάστως υπογεγραμμένος λαμβάνω την τιμήν να υποβάλω προς υμάς τα ακόλουθα: Την 14η του μηνός Ιουνίου 1934 κάποιος μαθητής έχασε τα βιβλία του στο σπίτι ενός συμμαθητή του που συνάχθηκαν και έπαιζαν.

Ο μαθητής κατάγγειλε στους δασκάλους του χωριού μας ότι ήταν ο υιός του Παναγιώτης 6 ετών που τα έκλεψε. Οι ειρημένοι δασκάλοι μας χωρίς να εξετάσουν καλά-καλά επήραν, τον υιόν μου και τον εξυλοκόπησαν προπαντός ο κ. Βαρνάβας Παπαναστασίου τον εκτύπησε τόσο πολύ, που εκατουρήθηκε πάνω του. Εφοβήθηκε τόσο πολύ που δεν θέλει να πηγαίνει στο σχολεία.

Τα αναφερόμενα βιβλία βρέθηκαν την ίδια μέρα μέσα στο κρεβάτι του σπιτιού που έπαιζαν. Παρακαλώ θερμώς την υμετέραν Εντιμότητα, όπως συστήσητε στους κ. δασκάλους όπως μη επαναληφθεί πλέον, διότι είναι η τρίτη φορά που τον κτυπούν χωρίς λόγο.

Μετά πάσης τιμής
Ανδρέας Ηράκλη
Κύριο Βαρνάβα Παπαναστασίου
Διδάσκαλον εις Μαραθόβουνο.
Γραφείον Παιδείας, Λευκωσία
22, Ιουνίου 1934

Ελήφθη παράπονον εναντίον σας από τον κ. Ανδρέα Ηράκλη, ότι κατά την 16η ισταμένου μηνός εξυλίσετε τον υιόν του Παναγιώτην Ανδρέου 6 ετών, τόσον αυστηρά ώστε να κάμει νερό πάνω του και ότι φοβάται πλέον να φοιτήσει εις το σχολείο.

Εντέλλεσθε να δώσετε αμέσως εξηγήσεις.

Μαραθόβουνος, 25.6.1934

Έντιμον Διευθυντήν Παιδείας, Λευκωσίαν

Έντιμε Κύριε,

Αναφερόμενος εις επιστολήν υμών 22 Ιουνίου, 1934, έχω την τιμήν να γνωρίσω υμίν, ότι ο μαθητής Παναγιώτης Ανδρέου δεν ετιμωρήθη καθόλου υπ' εμού και ότι εξακολουθεί να φοιτά τακτικώτατα εις το σχολείο χωρίς να απουσιάσει ούτε μίαν ώραν.

Με την παρούσαν επιστολή μου θέλω να εξηγήσω την αθωότητα μου, γιατί άλλοι κακεντρεχείς συνέβαλαν να με εμπλέξουν εις την άνω υπόθεσιν.

Ο πατήρ του εν λόγω μαθητού με κατήγγειλε εκ κακής προθέσεως ότι τιμώρησα τον υιόν του ενώ γνωρίζει ότι ούτος ετιμωρήθη υπό του διευθυντού κ. Σωκράτη Γεωργίου, διότι υπεκινήθη υπό του συγγενούς του κ. Γεωργίου Παπαδοπούλου, όστις δεν θέλει οι διδάσκαλοι Μαραθοβούνου να έρχονται σε σχέσιν και συνάφειαν με τον Μουκτάρην του χωριού κ. Μιχάλη Παναγιώτου μετά του οποίου ούτος τυγχάνει δυσαρραστημένος. Επί πλέον δε πληροφορώ Υμάς ότι κατά την 16.6.1934 και αυτός ούτος ο

γονεύς ετιμώρησε τον υιόν του μετά την τιμωρίαν του διευθυντού κ. Σωκράτη Γεωργίου παρουσία και του αστυνομικού υποδεκανέως Μαραθοβούνου, μόλις επληροφορήθη την κλοπήν την οποίαν διέπραξε κατά την ημέραν ταύτην.

Για να λάβητε πλήρη γνώσιν της διαγωγής του εν λόγω μαθητού παραθέτω τα εξής σχετικά με ταύτην:

Τη 28.3.34 έκλεψε την πλάκα του μαθητού Παναγή Κουντουριώτου.

Τη 8.5.34 έκλεψε την πλάκα του μαθητού Κυριάκου Νικόλα.

Τη 12.5.34 έκλεψε το Αναγνωστικό του μαθητού Κυριάκου Σπύρου.

Τη 5.6.34 έκλεψε το Αναγνωστικό του μαθητού Λεοντίου Σίμου.

Τη 16.6.34 έκλεψε τη σάκκα με τα βιβλία του μαθητού Ανδρέα Μάκκουτου.

Προσέτι πληροφορώ Υμάς τη μεθεπόμενη της τιμωρίας ο πατήρ του εν λόγω μαθητού προσήλθε στο σχολείο να ζητήσει τον λόγον από τον διευθυντήν κ. Σωκράτη Γεωργίου διατί να τιμωρήσει τον υιόν του. Αλλ' όταν επληροφορήθη ότι ο διευθυντής είχε μετατεθεί εκ Μαραθοβούνου εθεώρησε καλόν να καταγγείλει εμέ εις το Γραφείον Παιδείας.

Πειποθώς με την επιστολή αυτή διαλευκαίνω τελείως την υπόθεσιν.

Βαρνάβας Παπαναστασίου
Διδάσκαλος Μαραθόβουνου

Γραφείο Παιδείας, Λευκωσία
15.6.1936

Κύριο Βαρνάβα Παπαναστασίου
Διδάσκαλον Μαραθοβούνου.

Πληροφορείσθε ότι από 7 Σεπτεμβρίου 1936 μετατίθεσθε από Μαραθόβουνο εις Κοντέαν. Οφείλετε να με πληροφορήσετε όταν αναλάβητε καθήκοντα εις την νέαν σας θέσιν.

Κάλλην, Διευθυντής Παιδείας

Στην Κοντέα ο Βαρνάβας Παπαναστασίου εργάστηκε 4 χρόνια 1936-1940. Το σχολείο ήταν τριδιδάσκαλο και έπαιρνε μισθό £103 ετησίως και επιπρόσθετο επίδομα διευθυντού £12 ετησίως.

Πέραν του διδακτικού έργου κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες και πέτυχε την ίδρυση της Σ.Π.Ε. Κοντέας, στην οποία με την πάροδο του χρόνου, συμμετείχαν και κάτοικοι της γειτονικής Λύσης. Οι Κοντεάτες με την επιτυχία της Σ.Π.Ε. στο χωριό τους ίδρυσαν και Συνεργατικό Παντοπωλείο και παράρτημα ξυλείας.

Κατά τα έτη που υπηρετούσε ο Παπαναστασίου στο Μαραθόβουνο υπέβαλλε αίτηση κάθε χρόνο ζητώντας μετάθεση στο Παλαίκυθρο ή σε γειτονικά χωριά της περιοχής, προβάλλοντας ισχυρούς οικογενειακούς λόγους και έπρεπε να είναι κοντά στην οικογένειά του. Επειδή όλες αυτές οι αιτήσεις είναι ομοιότυπες παραθέτουμε μια απ' αυτές για να δείξουμε το όλο πνεύμα.

Εντιμον Διευθυντή Παιδείας

Λευκωσίαν

Εντιμε Κύριε,

Ο μετά βαθυτάτου σεβασμού υπογεγραμμένος Βαρνάβας Παπαναστασίου, διευθυντής Δημοτικού Σχολείου Κοντέας, λαμβάνω την τιμήν να υποβάλω την παρούσαν δια της οποίας θερμώς παρακαλώ, όπως με μεταθέσετε αν είναι δυνατόν, από Κοντέαν εις την γενέτειράν μου Παλαίκυθρο ή σ' ένα πλησιόχωρο αυτού για να βρίσκομαι πλησίον της πολυμελούς μου οικογένειας, την οποίαν δεν μπορώ να μεταφέρω μαζί μου εις το χωρίον που διορίζομαι. Πέραν της οικογενείας μου είμαι και προστάτης της χήρας μητέρας μου και της χήρας

πεθεράς μου, που είναι τυφλή και συζή μας, ως επίσης και μιας ανύπαντρης αδελφής.

Με τη βεβαιότητα ότι θα τύχω της ευνοϊκής υποστηρίξεως Υμών, θα είμαι ευγνώμων προς την Υμετέραν Εντιμότητα.

Εν Κοντέα 26 Μαΐου 1940
Διατελώ ευπειθής θερράπων
Βαρνάβας Παπαναστασίου.

Γραφείον Παιδείας

Λευκωσία 14 Ιουνίου 1940

Κο Βαρνάβα Παπαναστασίου

Διευθυντή Σχολείου Κοντέας

Πληροφορείσθε ότι από 9ης Σεπτεμβρίου 1940, μετατίθεσθε από Κοντέα εις Παλαίκυθρο. Οφείλετε να με πληροφορήσητε όταν αναλάβητε καθήκοντα εις την νέαν σας θέσιν.

Στο Παλαίκυθρο το σχολείο λειτουργούσε διδιδάσκαλο κατά τα πρώτα τρία χρόνια 1940-43 ο Παπαναστασίου παίρνει ετήσιο μισθό £103 στα δε υπόλοιπα τέσσερα χρόνια 1943-47 παίρνει ετήσιο μισθό αντιστοίχως των ετών £120, £126, £140, £150.

Ο Παπαναστασίου με τη μετάθεσή του στο Παλαίκυθρο το 1940 ίδρυσαν

μαζί με τους συνεργάτες του Παπαγεώργιο Αθανασίου και Χριστάκη Οικονομίδα, Συνεργατικό Ταμιευτήριο σε αντικατάσταση της Σ.Π.Ε που διαλύθηκε με τη μετάθεση του στο Πρασιό Αμμοχώστου το 1927. Χρέη Γραμματέα εκτελούσε ο κουινιάδος του Χριστάκης Οικονομίδα και μετά το θάνατό του ανέλαβε ο Βαρνάβας αμισθί και ως Γραφείο διέθεσε ένα δωμάτιο της κατοικίας άνευ πληρωμής. Ήταν το πρώτο Ταμιευτήριο της περιοχής και είχε καταθέσεις απ' όλα τα γύρω χωριά Βώνη, Τραχώνι, Νέο Χωρίο, Έξω Μετόχι και Κυθρέα.

Ο Βαρνάβας πρωτοστάτησε επίσης στην ίδρυση Νέου Νεκροταφείου στο Παλαίκυθρο. Η σύζυγος του Ελένη με τους κουινιάδους του Γιάγκο και Χριστάκη, διέθεσαν δωρεάν ένα κληρονομικό κτήμα εκτεταμένης γης, ανατολικά του Παλαϊκύθρου στο δρόμο Παλαϊκύθρου-Έξω Μετοχίου, όπου κτίστηκε το Νέο Κοιμητήριο Παλαϊκύθρου με εισφορές και εργατικά χέρια που πρόσφεραν όλοι οι κάτοικοι του χωριού.

Ο Βαρνάβας κάτοχος μεγάλης κτημοσύνης και πολλών νομών Κεφαλόβρυσου Κυθρέας έκρινε σκόπιμο να ιδρυθεί Αρδευτικός Σύνδεσμος στο Παλαϊκύθρο, στον οποίο προσεχώρη-

σαν όλοι οι ιδιοκτήτες νομών, απ' όλα τα γειτονικά χωριά. Όλοι ανέδειξαν Πρόεδρο του Αρδευτικού Συνδέσμου τον ακούραστο διεκδικητή Βαρνάβα Παπαναστασίου. Αλλοίμονο στον καταχραστή των νομών των κάτω χωριών ο Αρδευτικός Σύνδεσμος του επέβαλλε αρχικά πρόστιμο και αν δεν το επλήρωνε στα πλαίσια ωρισμένης προθεσμίας, οδηγείτο στο δικαστήριο με όλα τα συνεπαγόμενα δικαστικά και δικηγορικά έξοδα.

Το 1958 η αποικιακή διακυβέρνηση με καταναγκαστική απαλλοτρίωση που έκαμε επ' ονόματί της τον Κεφαλόβρυσο Κυθρέας απέσπασε ικανή ποσότητα νερού από την πηγή και τη μετέφερε για ύδρευση 13 χωριών της Ν.Α. Μεσαορίας παρά τις διαμαρτυρίες όλων των ιδιοκτητών νομών(κατεμιών) Κυθρέας και γειτονικών της χωριών.

Με τις ενέργειες των Αρδευτικών Συνδέσμων Κυθρέας και Περιχώρων η Κυβέρνησις ανέλαβε και εκτέλεσε όλες τις κεντρικές αρτηρίες του Αρδευτικού Συστήματος (ποταμούς) από τον Κεφαλόβρυσο μέχρι το Παλαϊκύθρο με επένδυση σκυροκονιάματος (πετραύλακα) και ανεπλήρωσε σε κάποιο βαθμό την απώλεια του νερού που μετέφερε από τον

Κεφαλόβρυσο στα χωριά για ύδρευση με την εξοικονόμηση της απορρόφησης που εγένετο στους χωματένιους ποταμούς.

Όλα όμως τα χωματένια παραύλακα αφέθηκαν να γίνουν με επένδυση σκυροκονιάματος από τους Αρδευτικούς Συνδέσμους με φορολογία των κατόχων νομών.

Η δράση του Αρδευτικού Συνδέσμου Παλαικύθρου συνέτεινε ακόμη να κτισθεί Δήμμα στο χείμαρρο Πηδιά που αντικατέστησε το παλαιό πρόχειρο φράγμα στην τοποθεσία "Πασιά Ταρλάση". Επιπρόσθετα με το Δήμμα, έγιναν στο ίδιο μέρος και άλλα" αρδευτικά και αντιδιαβρωτικά έργα που συνέτειναν να αρδεύονται και λιπαίνονται άλλες χίλιες σκάλες χωραφιών επιπρόσθετα στις χίλιες σκάλες που αρδεύονταν προηγουμένως με το παλαιό πρόχειρο φράγμα. Όλα τα κτήματα ανήκουν σε Παλαικυθρίτες και καλλιεργούνταν κυρίως με δημητριακά και σε καλοχρονιές είχαν μεγάλην απόδοση. Μερικές σκάλες απ' αυτές καλλιεργούσαν άνυδρα ποσάνια με τα ολόγλυκα πεπόνια. Το Δήμμα τούτο ονομάσθηκε "Τερατσιάς" από το επίθετο του επιστάτη που είχε την επίβλεψη του έργου.

Διαμαρτυρίες των κατοίκων Μουσουλίας, Πυρκάς, Πραστειού, που επηρεάστηκαν τα δικαιώματά τους επί του Πηδιά, απέτυχαν διότι και οι Παλαικυθρίτες είχαν νόμιμα δικαιώματα άρδευσης από τον Πηδιά που χρονολογούνται από το 1880.

Ο Βαρνάβας καταγόμενος από οικογένεια παπάδων υπηρέτησε και την εκκλησία του χωριού σαν εκκλησιαστικός επίτροπος επί σειρών ετών. Φρόντισε να εφοδιασθεί με όλα τα απαραίτητα χρεώδη και ιδιαιτέρως με ξυλόγλυπτο εικονοστάσι στη δεκαετία του 1950.

Πολύ μεγάλη υπήρξε και η προσφορά στον εθνικό τομέα χρησιμοποιώντας την έδρα καλλιεργούσε στους μαθητές του τα ελληνοχριστιανικά ιδεώδη. Μα και στον απελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ ήταν υπεύθυνος της ΠΕΚΑ Παλαικύθρου και βοηθούσε παντοιοτρόπως τους αγωνιστές της ελευθερίας.

Αξιόλογη ήταν και η συγγραφική του δραστηριότητα. Τακτικός συνεργάτης στο περιοδικό "Ελεύθερη Κυθρέα" και "Λαογραφική Κύπρος". Συνεργάτης επίσης των λαογράφων Ξενοφώντα Φαρμακίδη και Νεάρχου Κληρίδη. Παλαικυθρο, 20 Μαΐου, 1947
Διευθυντή Παιδείας

Λευκωσίαν

Έντιμε Κύριε,

Οι μετά σεβασμού υπογεγραμμένοι Μουκτάρης και Αζάδες Παλαικύθρου, πληροφορηθέντες ότι πρόκειται να μετατεθεί ο εγχώριος διδάσκαλος κ. Βαρνάβας Παπαναστασίου, θερμώς παρακαλούμεν Υμίν, όπως επαναδιορισθεί και κατά το προσεχές σχολ. έτος 1947-48 καθότι αι υπηρεσΐαι του είναι απαραίτητες εις την Κοινότητα μας.

Δεν βλέπουμε κανέναν λόγο να μετατεθεί και να διορισθεί ξένος τιοούτος οπότε θα επιβαρυνθεί ο σχολικός προϋπολογισμός με το ενοίκιο της διδασκαλικής κατοικίας, ήτις είναι δυσεύρετος εις το χωρίον μας.

Με την ελπίδα ότι η παρούσα μας θέλει τύχοι ευνοϊκής υποστηρίξεως.

Αζάδες

1. Χρυσόστομος Ιωάννου
2. Αντώνης Βαρνάβα
3. Σάββας Γιαννή
4. Γεώργιος Αντωνίου

Μουκτάρης
Κυριάκος Ελευθερίου

Γραφείο Παιδείας
13.6.1947

Κύριο Βαρνάβα Παπαναστασίου
Διδάσκαλον Παλαικύθρου

Πληροφορείσθε ότι από 1.9.1947 μετατίθεσθε από Παλαικύθρον εις Λύμπια ως διευθυντής. Οφείλετε να με πληροφορήσετε μέσω της Σχολικής Επιτροπείας όταν αναλάβητε καθήκοντα.

Κάλλην, Διευθυντής Παιδείας

Έντιμον Διευθυντήν
Παιδείας, Λευκωσίαν

Έντιμε Κύριε,

Ο υπογεγραμμένος Κακουλλής Σοφόκλη, Μουκτάρης Λυμπιών, πληροφορώ υμάς ότι οι διδάσκαλοι μας κ.κ. Βαρνάβας Παπαναστασίου, Ανδρέας Χατζηπαύλου και Ευγενία Ιωάννου ανέλαβαν καθήκοντα από 9.9.1974.

Μετά σεβασμού
Κακουλλής Σοφόκλη
Λύμπια 10.9.1947

Στα Λύμπια ο Βαρνάβας Παπαναστασίου εργάσθηκε 4 σχολ. έτη. Τα πρώτα σχολικά έτη 1947-49 το σχολείο λειτουργούσε τριδιδάσκαλο και ο Βαρνάβας έπαιρνε μισθό £155 ετησίως και επίδομα διευθυντού £12 ετησίως. Τα σχολικά έτη 1949-50 και 1950-51 το σχολείο αναβαθμίστηκε έγινε τετραδιδάσκαλο και ο Βαρνάβας έπαιρνε μισθό £190 ετησίως και επίδομα διευθυντού £24 ετησίως.

Γραφείο Αποικιακού Γραμματέως

24 Οκτωβρίου 1951

Αναφορικά με την αποχώρησιν σας από την εκπαιδευτικήν υπηρεσίαν έχω οδηγίες να σας πληροφορήσω ότι έχει αποφασισθεί να σας δοθεί μια ηλαττωμένη σύνταξη αξίας £202-8-0 ανά έτος και ένα φιλοδώρημα εφάπαξ των £678-0-0 και ο Γενικός Λογιστής θα κάμει τας αναγκαίας διευθετήσεις δια καταβολήν των άνω ποσών.

Κύριος Βαρνάβας Παπαναστασίου

Έχω την τιμήν να σας είμαι κύριε ευπειθής θερμών Αη bji Muftizade, Προσ. Αποικιακός Γραμματέως.

Στον κατάλογο των 14 δασκάλων που παράλληλα με το διδακτικό τους έργο εργάζονται και ως γραμματείς στα Συνεργατικά Ιδρύματα πρώτος και κορυφαίος όλων είναι ο Βαρνάβας Παπαναστασίου.

Υπηρέτησε την Κυπριακή Δημοτική Εκπαίδευση επί 33 έτη με 15 απ' αυτά στη γενέτειρά του Παλαίκυθρο και ένα έτος την Ελληνική Εκπαίδευση στην απελευθερωθείσα Βόρειο Ελλάδα.

Ο Βαρνάβας Παπαναστασίου έχει επιτελέσει το διδακτικό του έργο σ' όλες τις κοινότητες που πέρασε με

ικανότητα, ζήλο και αφοσίωση. Είχε απόλυτη συνεργασία μεταξύ των συναδέλφων του και ουδέποτε έγινε πρόξενος παραπόνων.

Μια γραπτή καταγγελία από πατέρα μαθητού ότι ο Βαρνάβας είχε κτυπήσει αυστηρώς τον υιό του. Ο Βαρνάβας με επιστολή του στο Διευθυντή Παιδείας απέδειξε με πρόσωπα και γεγονότα ότι ήταν πραγματική σκευωρία εναντίον του διδασκάλου και απέδειξε ότι ο πατέρας ήταν συστηματικά ψεύτης και ο γιός συστηματικά κλέπτης.

Ο Βαρνάβας δεν ήταν μόνο ένας εξαιρετικός δάσκαλος αλλά κι ένας στοργικός σύζυγος κι ένας αξιαγάπητος πατέρας.

Νυμφεύθηκε το 1927 την Ελένη Χατζημιχαήλ Οικονομίδη και απέκτησαν έξη τέκνα: Τάσος, Παναγιώτα, Νεφέλη, Μιχάλης, Ανδρέας, Χριστάκης. Έδωσαν σε αυτά επιμελημένη ανατροφή και πλούσια μόρφωση (δυο ιατροί, μια φιλόλογος, μια οδοντίατρος, ένας γεωπόνος. Αξιώθηκαν να τα δουν να κατέχουν ζηλευτές κοινωνικές θέσεις.

Ο πενθερός του Βαρνάβα Χατζημιχαήλ Οικονομίδης καταγόταν από την περιφανή οικογένεια των Οικονο-

μιδών της ενορίας Αγίου Ανδρονίκου Κυθρέας. Νέος ο Χατζημιχαήλ αγόρασε από τους Τούρκους Αγάδες του Παλαικύθρου ολόκληρο τσιφλίκι και για να το αξιοποιήσει εγκαταστάθηκε στο Παλαικύθρο, όπου νυμφεύθηκε τη Θεοδώρα από τη Βώνη. Για να αξιοποιήσει την εκτεταμένη γη του τσιφλικιού προσέλαβε στην υπηρεσία του μόνιμους γεωργούς, εργάτες, βοσκούς. Προς τούτους και έκτακτους τέτοιους όπως απαιτούσαν οι διάφορες εκτεταμένες εποχιακές καλλιέργειες.

Με το γάμο τους Χατζημιχαήλ και Θεοδώρα απέκτησαν τρία τέκνα: Ελένη, Γιάγκος, και Χριστάκης. Ο Χριστάκης πέθανε νέος και άγαμος, έτσι την τεράστια περιουσία του Χατζημιχαήλ την διαμοίρασαν εξίσου Ελένη και Γιάγκος, που σπούδασε δασολόγος και προσλήφθηκε στην κυβερνητική υπηρεσία και νυμφεύθηκε στο Καϊμακλί, όπου εγκαταστάθηκε.

Ο Βαρνάβας δραστήριος εκ φύσεως εξεμεταλλεύθηκε την τεράστια περιουσία που κληρονόμησε από τον πεθερό του κι έγινε άρχοντας του Παλαικύθρου αντικαταθιστώντας τον πεθερό του.

Μετά την αφυπηρέτησή του επεδόθη-

κε αποκλειστικά στη γεωργία και αγόρασε τα σύγχρονα μηχανήματα τρακτέρ, θεριστική και αλωνιστική μηχανή. Επίσης χρησιμοποίησε φυτοφάρμακα και ζιζανιοκτόνα και χημικά λιπάσματα.

Έκαμε διατρήσεις βρήκε άφθονο νερό κατάλληλο για όλες τις καλλιέργειες και εγκατέστησε μηχανές για άντληση. Επιδόθηκε στη δενδροφύτευση, μεγάλες εκτάσεις γης μετέτρεψε σε ελαιώνες πέραν τούτων επιδόθηκε στις εποχιακές καλλιέργειες όσπρια, λαχανικά, πατάτες και άλλα.

Δυστυχώς αυτή την πρωτοφανή δραστηριότητα του Βαρνάβα ήλθε η εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο τον Αύγουστο του 1974 να ανακόψει και το χειρότερο να μείνει εγκλωβισμένος στο Παλαικύθρο με τη σύζυγό του Ελένη.

Ο Βαρνάβας ευρισκόμενος στο σπίτι του πήρε την παράτολμη ιδέα να δραπετεύσει μέσω του παλαιού χωματένιου δρόμου που οδηγούσε προς την Αγλαντζιά και την κοίτη του χειμάρρου Πηδιά να φθάσει στις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου.

Συγκεκριμένα ξεκίνησε στις 17.8.1974, όταν το μισοσκόταδο κάλυψε τον ορίζοντα ξεκίνησε βγήκε

έξω από το χωριό με κατεύθυνση Ν.Α. αίφνης ένας προβολέας από το γεφύρι του Πηδιά πρόβαλε το φως του. Να σημειώσουμε ότι οι προβολείς αυτοί προέρχονταν από τούρκικα στρατόπεδα που οι Αττίλες είχαν δημιουργήσει στα διάφορα σημεία της κατειλημμένης περιοχής. Προχώρησε όμως κι έφθασε στον Πηδιά ακολουθώντας τη Νότια όχθη του συνάντησε μάντρες περιορισμένες με δικτυωτό ττέλι και άρχισαν προβολείς να στέλλουν το φως τους και παράλληλα ν' ακούονται αλληπάλληλοι πυροβολισμοί πράγμα που τον έκαμε να τρομάξει και απεφάσισε να στραφεί πίσω στο Παλαϊκύθρο με όλες τις προφυλάξεις γιατί κινδύνευε να συλληφθεί. Ξημερώματα της Κυριακής έφθασε στο σπίτι του με όλους τους χωριανούς να τον αναζητούν.

Σε 1-2 μέρες οι Αττίλες μετέφεραν όλους τους εγκλωβισμένους του Παλαϊκύθρου στο Δημοτικό Σχολείο του χωριού, και στα γειτονικά του σπίτια, για να τους έχουν όλους υπό την άμεση επίβλεψή τους.

Μα και η πιο πάνω διευθέτηση δεν κράτησε πολύ, γιατί οι Αττίλες μετέφεραν όλους τους αιχμαλώτους των χωριών της Περιοχής και τους μάντρισαν κυριολεκτικά τους μεν

άνδρες στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου Βώνης, τις δε γυναίκες, στο Δημοτικό Σχολείο της Βώνης και στα γειτονικά του σπίτια.

Παρ' όλη την ηλικία του (Ήταν τότε 80 ετών) ο Βαρνάβας συνελήφθη με άλλους νεωτέρους και στήθηκαν με τα πρόσωπα προς τον τοίχο (ευτυχώς για εκφοβισμό). Στη συνέχεια μεταφέρθηκαν στο Τζάος για να παρακολουθήσουν τα ανδραγαθήματα (βασανιστήρια) των Τούρκων στρατιωτών σε βάρος των Ελληνοκυπρίων αιχμαλώτων. Το παρήγορο είναι ότι Βαρνάβας και νεώτεροι επέστρεψαν στη Βώνη σώοι και αβλαβείς.

Ο Βαρνάβας με την παραμονή του στη Βώνη παρέστη μάρτυρας των εγκλημάτων που διέπρατταν οι ανθρωπόμορφοι Αττίλες εις βάρος των Ελληνοκυπρίων θυμάτων. Είδε να βιάζονται από τους Αττίλες νεαρές Ελληνίδες. Είδε να επιλέγονται στην εκκλησία της Βώνης νεαροί άνδρες να οδηγούνται σε μικρή απόσταση από την εκκλησία και να τουφεκίζονται εν ψυχρώ και ν' ακούονται ευκρινώς οι πυροβολισμοί. Είδε να οδηγείται Ελληνοκύπρια ομάδα να σκάβει τάφους και να θάβει τους νεκρούς. Είδε ο περίγυρος του χωριού της Βώνης πλην του Βόρειου να γίνεται ένα απέραντο νεκροταφείο.

Ο Βαρνάβας πέρασε όλες τις περιπέτειες της αιχμαλωσίας του και εξήλθε νικητής. Ευτυχώς η αιχμαλωσία με τη σύζυγό του Ελένη δεν παρατάθηκε επί μακρόν. Άλλοι είπαν ότι η ελευθερία του ζεύγους έγινε κατόπιν ανταλλαγής αιχμαλώτων στα αντίθετα στρατόπεδα. Άλλοι είπαν ότι ο πρωτότοκος γιός του Τάσος Παπαναστασίου, Διευθυντής τότε του χειρουργικού Τμήματος του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας είχε συνεργάτες του Τουρκοκύπριους ιατρούς και τους ζήτησε να μεσολαβήσουν για την απελευθέρωση του πατέρα του και της μητέρας του.

Με την απελευθέρωση τους ο Βαρνάβας και η Ελένη βρήκαν την φιλοξενία όλων των τέκνων τους εγκαταστημένα στην πρωτεύουσα με παιδιά και εγγόνια.

Ο Βαρνάβας πέθανε σε ηλικία 90 ετών πλήρης ημερών στις 23 Μαΐου 1985, την Πέμπτη της Αναλήψεως. Η κηδεία του έγινε στο Νέο Κοιμητήριο Λευκωσίας από την εκκλησία των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης. Της κηδείας προέστη ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομος.

Σύσσωμος η κοινότητα Παλαικύθρου παρέστη στην κηδεία του ακάματου διδασκάλου, του αναμορφωτού που

με πάθος αγαπούσε και εκτιμούσε όλους τους συγχωριανούς και τους βοηθούσε παντοιοτρόπως εν ώρα ανάγκης ο αξιομακάριστος Βαρνάβας.

Επικηδείους εξειφώνησαν ο Δήμαρχος τότε Εγκωμης κ. Πέτρος Στυλιανού και ο συνταξιούχος διδάσκαλος κ. Ανδρέας Παπαβαρνάβας στέλεχος του σωματείου "Ελεύθερο Παλαίκυθρο".

Η Ελένη πέθανε στις 12.9.1987 καταγομένη εκ της πατριαρχικής οικογένειας των Οικονομιδών της ενορίας Αγίου Ανδρονίκου Κυθρέας συνέβαλε αξιόλογα για να φθάσει ο σύζυγος της στην κορωνίδα αυτή των επιτευγμάτων.

Η παρούσα μελέτη αποτελεί ιερό μνημόσυνο του καλού και αγαθού του ζεύγους Βαρνάβα -Ελένης.